

Rada
Evropské unie

Brusel 30. června 2023
(OR. en)

11145/23

ECOFIN 670
UEM 204
SOC 496
EMPL 347
COMPET 691
ENV 770
EDUC 283
RECH 315
ENER 406
JAI 916
GENDER 147
ANTIDISCRIM 141
JEUN 185
SAN 422

POZNÁMKA

Odesílatel:	Generální sekretariát Rady
Příjemce:	Výbor stálých zástupců / Rada
Č. předchozího dokumentu:	9840/1/23 REV 1
Č. dok. Komise:	COM(2023) 615 final
Předmět:	DOPORUČENÍ RADY k národnímu programu reforem Litvy na rok 2023 a stanovisko Rady k programu stability Litvy z roku 2023

Delegace naleznou v příloze výše uvedený návrh doporučení Rady, který na základě doporučení Komise COM(2023) 615 final projednala Rada a Evropská rada.

DOPORUČENÍ RADY

ze dne ...

k národnímu programu reforem Litvy na rok 2023 a stanovisko Rady k programu stability Litvy z roku 2023

RADA EVROPSKÉ UNIE,

s ohledem na Smlouvu o fungování Evropské unie, a zejména na čl. 121 odst. 2 a čl. 148 odst. 4 této smlouvy,

s ohledem na nařízení Rady (ES) č. 1466/97 ze dne 7. července 1997 o posílení dohledu nad stavy rozpočtů a nad hospodářskými politikami a o posílení koordinace hospodářských politik¹, a zejména na čl. 5 odst. 2 uvedeného nařízení,

s ohledem na nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1176/2011 ze dne 16. listopadu 2011 o prevenci a nápravě makroekonomické nerovnováhy², a zejména na čl. 6 odst. 1 uvedeného nařízení,

s ohledem na doporučení Evropské komise,

s ohledem na usnesení Evropského parlamentu,

¹ Úř. věst. L 209, 2.8.1997, s. 1.

² Úř. věst. L 306, 23.11.2011, s. 25.

s ohledem na závěry Evropské rady,

s ohledem na stanovisko Výboru pro zaměstnanost,

s ohledem na stanovisko Hospodářského a finančního výboru,

s ohledem na stanovisko Výboru pro sociální ochranu,

s ohledem na stanovisko Výboru pro hospodářskou politiku,

vzhledem k těmto důvodům:

- (1) Dne 19. února 2021 vstoupilo v platnost nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/241³, kterým byl zřízen Nástroj pro oživení a odolnost (dále jen „nástroj“). Nástroj poskytuje členským státům finanční podporu na provádění reforem a investic, a přináší tedy fiskální impuls financovaný Unií. V souladu s prioritami evropského semestru nástroj přispívá k hospodářskému a inkluzivnímu oživení a k provádění udržitelných prorůstových reforem a investic, zejména reforem a investic za účelem podpory zelené a digitální transformace a zvýšení odolnosti ekonomik členských států. Pomáhá rovněž posílit veřejné finance, podnítit hospodářský růst a tvorbu pracovních míst ve střednědobém a dlouhodobém výhledu, zlepšit územní soudržnost v rámci Unie a podpořit setrvalé provádění evropského pilíře sociálních práv. Maximální finanční příspěvek na členský stát v rámci nástroje byl dne 30. června 2022 aktualizován v souladu s čl. 11 odst. 2 nařízení (EU) 2021/241.

³ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/241 ze dne 12. února 2021, kterým se zřizuje Nástroj pro oživení a odolnost (Úř. věst. L 57, 18.2.2021, s. 17).

- (2) Dne 22. listopadu 2022 přijala Komise roční analýzu udržitelného růstu 2023, jež zahájila evropský semestr koordinace hospodářských politik pro rok 2023. Dne 23. března 2023 Evropská rada potvrdila priority analýzy udržitelného růstu 2023, která se zaměřuje na čtyři rozměry konkurenceschopné udržitelnosti. Dne 22. listopadu 2022 přijala Komise na základě nařízení (EU) č. 1176/2011 také zprávu mechanismu varování 2023, ve které je Litva uvedena mezi členskými státy, jež by mohly být postiženy nerovnováhami nebo by u nich takové postižení mohlo hrozit a u nichž bude zapotřebí hloubkový přezkum. Téhož dne Komise rovněž přijala stanovisko k návrhu rozpočtového plánu Litvy na rok 2023. Komise taktéž přijala doporučení pro doporučení Rady týkající se hospodářské politiky eurozóny, jakož i návrh společné zprávy o zaměstnanosti 2023, která analyzuje provádění hlavních směrů politik zaměstnanosti a zásad evropského pilíře sociálních práv. Doporučení týkající se hospodářské politiky eurozóny⁴ (dále jen „doporučení týkající se eurozóny 2023“) přijala Rada dne 16. května 2023, společnou zprávu o zaměstnanosti dne 13. března 2023.
- (3) Třebaže ekonomiky Unie vykazují pozoruhodnou odolnost, stále na ně negativně dopadá geopolitická situace. Unie pevně stojí při Ukrajině a agenda hospodářské a sociální politiky Unie se zároveň zaměřuje na snižování negativního dopadu energetických otřesů na zranitelné domácnosti i podniky v krátkodobém horizontu a na pokračování dosavadní práce na zelené a digitální transformaci, podpoře udržitelného a inkluzivního růstu, ochraně makroekonomické stability a zvyšování odolnosti ve střednědobém horizontu. Silně se také soustřeďuje na zvyšování konkurenceschopnosti a produktivity Unie.

⁴ Doporučení Rady ze dne 16. května 2023 týkající se hospodářské politiky eurozóny (Úř. věst. C 180, 23.5.2023, s. 1).

- (4) Dne 1. února 2023 vydala Komise sdělení nazvané „Průmyslový plán Zelené dohody pro věk s nulovými čistými emisemi“ (dále jen „Průmyslový plán Zelené dohody“). Záměrem Průmyslového plánu Zelené dohody je posílit konkurenceschopnost unijního průmyslu s nulovými čistými emisemi a podpořit rychlý přechod ke klimatické neutralitě. Plán je doplněním pokračujícího úsilí v rámci Zelené dohody pro Evropu a plánu REPowerEU. Má za cíl vytvořit příznivější prostředí, aby se zvýšila unijní výrobní kapacita u technologií a produktů s nulovými čistými emisemi nezbytných ke splnění ambiciózních cílů Unie v oblasti klimatu a byl zajištěn přístup k relevantním kritickým surovinám, mimo jiné prostřednictvím diverzifikovaného zajišťování zdrojů, patřičného využívání geologických zdrojů v členských státech a maximální recyklace surovin. Průmyslový plán Zelené dohody se opírá o čtyři pilíře: předvídatelné a zjednodušené právní prostředí, rychlejší přístup k financování, zlepšování dovedností a otevřený obchod pro odolné dodavatelské řetězce. Dne 16. března 2023 pak Komise vydala další sdělení nazvané „Dlouhodobá konkurenceschopnost EU: výhled po roce 2030“, jež je postaveno na devíti vzájemně se posilujících stimulech a jehož cílem je vytvoření regulačního rámce, který bude podporovat růst. Sdělení vytyčuje politické priority, které se soustředí na aktivní zajišťování strukturálních zlepšení, dobře zacílených investic a regulačních opatření, aby byly Unie a její členské státy v dlouhodobém výhledu konkurenceschopné. Níže uvedená doporučení pomáhají tyto priority řešit.
- (5) V roce 2023 se evropský semestr pro koordinaci hospodářských politik nadále vyvíjí v souladu s prováděním nástroje. Stále platí, že pro naplnění politických priorit v rámci evropského semestru je zásadně důležité plné provedení plánů pro oživení a odolnost, neboť tyto plány řeší veškerá relevantní doporučení pro jednotlivé země vydaná v posledních letech nebo jejich významnou část. Doporučení pro jednotlivé země z let 2019, 2020 a 2022 zůstávají stejně relevantní i pro plány pro oživení a odolnost, které byly revidovány, aktualizovány nebo pozměněny v souladu s články 14, 18 a 21 nařízení (EU) 2021/241.

- (6) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/435⁵ (dále jen „nařízení REPowerEU“) přijaté dne 27. února 2023 má za cíl rychle ukončit závislost Unie na dovozu fosilních paliv z Ruska. To přispěje k energetické bezpečnosti a diverzifikaci dodávek energií v Unii a povede k širšímu využívání obnovitelných zdrojů energie, ke zvýšení kapacity pro ukládání energie a ke zlepšení energetické účinnosti. Nařízení REPowerEU členským státům umožňuje doplnit do národního plánu pro oživení a odolnost novou kapitolu REPowerEU za účelem financování klíčových reforem a investic, jež pomohou dosáhnout cílů REPowerEU. Zmíněné reformy a investice také pomohou zvýšit konkurenceschopnost unijního průmyslu s nulovými čistými emisemi, o které usiluje Průmyslový plán Zelené dohody, a plnit doporučení pro jednotlivé země, která souvisejí s energetikou a byla členským státům vydána v roce 2022 a případně v roce 2023. Nařízení REPowerEU zavádí novou kategorii nevratné finanční podpory, která je členským státům k dispozici na financování nových reforem a investic souvisejících s energetikou v rámci jejich plánů pro oživení a odolnost.

⁵ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/435 ze dne 27. února 2023, kterým se mění nařízení (EU) 2021/241, pokud jde o kapitoly REPowerEU v plánech pro oživení a odolnost, a nařízení (EU) č. 1303/2013, (EU) 2021/1060 a (EU) 2021/1755 a směrnice 2003/87/ES (Úř. věst. L 63, 28.2.2023, s. 1).

- (7) Dne 8. března 2023 přijala Komise sdělení poskytující pokyny v oblasti fiskální politiky na rok 2024 (dále jen „sdělení z 8. března 2023“). Jeho cílem je podpořit přípravu programů stability a konvergenčních programů členských států a posílit tím koordinaci politik. Komise v něm připomněla, že na konci roku 2023 bude deaktivována obecná úniková doložka Paktu o stabilitě a růstu. Pro roky 2023–2024 vyzvala Komise k fiskálním politikám, které zajistí střednědobou udržitelnost dluhu a udržitelným způsobem zvýší potenciální růst a členské státy byly vyzvány, aby ve svých programech stability a konvergenčních programech z roku 2023 nastínily, jak jejich fiskální plány zajistí dodržení referenční hodnoty pro schodek ve výši 3 % hrubého domácího produktu (HDP) stanovené ve Smlouvě a věrohodné a trvalé snížení dluhu nebo udržení dluhu na obezřetné úrovni ve střednědobém horizontu. Komise vybídla členské státy, aby postupně ukončily vnitrostátní fiskální opatření, která zavedly na ochranu domácností a podniků v souvislosti s prudkým zdražením energií, a začaly u těch nejméně cílených. Uvedla, že pokud by bylo nutné podpůrná opatření prodloužit kvůli novým tlakům na ceny energií, měly by je členské státy zaměřit mnohem lépe než v minulosti na zranitelné domácnosti a podniky. Fiskální doporučení budou podle Komise kvantifikovaná a diferencovaná. Kromě toho budou formulována na základě čistých primárních výdajů, jak je navrženo ve sdělení Komise ze dne 9. listopadu 2022 o směrech pro reformu rámce správy ekonomických záležitostí EU. Komise doporučila, aby všechny členské státy i nadále chránily investice financované z vnitrostátních zdrojů a zajistily účinné využívání prostředků z nástroje i z dalších fondů Unie, a to zejména s ohledem na zelenou a digitální transformaci a cíle odolnosti. Komise uvedla, že v souladu se stávajícími právními předpisy navrhne Radě, aby postupy při nadměrném schodku na základě porušení referenční hodnoty schodku zahájila na jaře 2024 na základě výsledků plnění rozpočtu za rok 2023.

- (8) Dne 26. dubna 2023 předložila Komise legislativní návrhy na provedení komplexní reformy pravidel Unie pro správu ekonomických záležitostí. Jejich hlavním cílem je ve všech členských státech prostřednictvím reforem a investic posílit udržitelnost veřejného dluhu a podpořit udržitelný a inkluzivní růst. Komise ve svých návrzích usiluje o zlepšení vlastní odpovědnosti členských států, zjednodušení rámce a větší zaměření na střednědobý horizont spolu s účinným a soudržnějším prosazováním. Podle závěrů Rady ze dne 14. března 2023 o směrech pro reformu rámce správy ekonomických záležitostí EU je cílem dokončit tuto legislativní činnost v roce 2023.
- (9) Dne 14. května 2021 předložila Litva Komisi v souladu s čl. 18 odst. 1 nařízení (EU) 2021/241 svůj národní plán pro oživení a odolnost. Komise podle článku 19 nařízení (EU) 2021/241 posoudila relevanci, účinnost, efektivnost a ucelenost tohoto plánu v souladu s pokyny pro posuzování stanovenými v příloze V uvedeného nařízení. Dne 20. července 2021 přijala Rada prováděcí rozhodnutí o schválení posouzení plánu pro oživení a odolnost Litvy⁶. Uvolnění splátek je podmíněno přijetím rozhodnutí Komise přijatým v souladu s čl. 24 odst. 5 nařízení (EU) 2021/241, které uvádí, že Litva uspokojivě splnila příslušné milníky a cíle stanovené v prováděcím rozhodnutí Rady. Předpokladem uspokojivého splnění je rovněž absence zvratu u dříve dosažených milníků a cílů.

⁶ Dokumenty ST 10477/2021 INIT; ST 10477/2021 ADD 1.

- (10) Dne 27. dubna 2023 předložila Litva svůj národní program reforem na rok 2023 a dne 28. dubna 2023 svůj program stability z roku 2023 v souladu s čl. 4 odst. 1 nařízení (ES) č. 1466/97. Vzhledem k jejich provázanosti byly oba programy posuzovány společně. V souladu s článkem 27 nařízení (EU) 2021/241 zohledňuje národní program reforem na rok 2023 rovněž zprávy, které Litva dvakrát ročně podává o pokroku dosaženém při plnění svého plánu pro oživení a odolnost.
- (11) Dne 24. května 2023 zveřejnila Komise zprávu o Litvě pro rok 2023. Posoudila pokrok, který Litva učinila při plnění příslušných doporučení, jež pro ni přijala Rada v letech 2019 až 2022, a zhodnotila, jak Litva provádí plán pro oživení a odolnost. Vycházejíc z této analýzy, zpráva o Litvě poukázala na mezery, pokud jde o výzvy, které plán pro oživení a odolnost neřeší nebo je řeší pouze částečně, a na nové a vznikající výzvy. Posoudila rovněž pokrok Litvy při provádění evropského pilíře sociálních práv a v plnění hlavních cílů Unie v oblasti zaměstnanosti, dovedností a snižování chudoby, jakož i pokrok při dosahování cílů Organizace spojených národů v oblasti udržitelného rozvoje.

- (12) Komise v případě Litvy provedla hloubkový přezkum podle článku 5 nařízení (EU) č. 1176/2011 a dne 24. května 2023 zveřejnila jeho výsledky. Komise dospěla k závěru, že Litva se nepotýká s makroekonomickými nerovnováhami. Zejména slabiny související s cenovou konkurenceschopností, bilancí zahraničního obchodu a vývojem cen bytových nemovitostí se v poslední době zvýšily, ale celkově se zdá, že jsou v současné době omezené. Hospodářství bylo silně zasaženo šokem způsobeným cenami energií a rychle rostoucí inflací, předpokládá se však pomalé oživení konkurenceschopnosti Litvy, neboť ceny energií klesají. Saldo běžného účtu se v roce 2022 výrazně zhoršilo v důsledku zvýšených cen dovozu energie, předpokládá se však, že se letos přiblíží rovnováze. Mírné schodky běžného účtu do budoucna neohroží udržitelnost platební bilance vzhledem k dobré čisté investiční pozici vůči zahraničí. Nicméně pokud budou přetrvávat inflační a mzdové tlaky, mohou tyto tlaky narušit konkurenceschopnost Litvy, zejména vzhledem k tomu, že jádrová inflace je výrazně nad průměrem eurozóny. Ceny bytových nemovitostí od pandemie výrazně rostly, ale neexistují žádné důkazy o nadhodnocení a vzhledem k růstu úrokových sazeb a probíhající hospodářské recesi ceny začaly klesat. Kromě toho je zadlužení domácností nízké a bankovní sektor je dobře kapitalizovaný, vysoce ziskový a vykazuje nízkou míru úvěrů se selháním. Nastavení politiky je celkově příznivé, i když určité politiky by mohly pomoci řešit rizika vyplývající ze zjištěných slabin. V tomto ohledu by byly důležité pokračující proticyklické fiskální a makrobezpečnostní politiky, které by byly v případě potřeby posíleny. Větší zaměření na podporu hospodářské soutěže na domácím trhu a politiky zaměřené na zvýšení kvality a kvantity nabídky práce by zároveň mohly pomoci regulovat tlak na ceny a jednotkové náklady práce.
- (13) Podle údajů potvrzených Eurostatem se schodek veřejných financí Litvy snížil ze 1,2 % HDP v roce 2021 na 0,6 % v roce 2022, zatímco veřejný dluh klesl ze 43,7 % HDP na konci roku 2021 na 38,4 % na konci roku 2022.

- (14) Saldo veřejných financí bylo ovlivněno opatřeními fiskální politiky přijatými ke zmírnění hospodářského a sociálního dopadu zvýšení cen energií. Opatření fiskální politiky, která snižují příjmy, zahrnovala v roce 2022 kompenzace daně z přidané hodnoty (DPH) za centrální zásobování teplem pro domácnosti, zatímco opatření fiskální politiky, která zvyšují výdaje, zahrnovala zastropování sazeb za elektřinu pro spotřebitele v domácnostech a mimo domácnosti a sazeb za zemní plyn pro domácnosti a také dotace podnikům působícím v odvětvích ovlivněných vysokými cenami energií. Podle odhadu Komise činí v roce 2022 čisté rozpočtové náklady těchto opatření 1,3 % HDP. Saldo veřejných financí bylo rovněž ovlivněno rozpočtovými náklady na dočasnou ochranu vysídlených osob z Ukrajiny, které se v roce 2022 odhadují na 0,3 % HDP. Současně poklesly odhadované náklady na dočasná mimořádná opatření související s krizí COVID-19, a to z 0,6 % HDP v roce 2021 na 0,4 % v roce 2022.
- (15) V doporučení ze dne 18. června 2021 Rada Litvě doporučila⁷, aby v roce 2022 udržovala podpůrné nastavení fiskální politiky, včetně impulsu dodaného Nástrojem pro oživení a odolnost, a aby zachovala investice financované z vnitrostátních zdrojů. Rada rovněž doporučila, aby Litva udržela pod kontrolou růst běžných výdajů financovaných z vnitrostátních zdrojů.

⁷ Doporučení Rady ze dne 18. června 2021, kterým se vydává stanovisko Rady k programu stability Litvy z roku 2021 (Úř. věst. C 304, 29.7.2021, s. 68).

- (16) Podle odhadů Komise bylo nastavení fiskální politiky⁸ v roce 2022 utlumující a činilo 0,9 % HDP, což bylo v kontextu vysoké inflace vhodné. Litva na doporučení Rady pokračovala v podpoře oživení, a to prostřednictvím investic financovaných z nástroje. Výdaje financované z grantů v rámci nástroje a dalších fondů Unie v roce 2022 dosáhly 1,1 % HDP (1,3 % HDP v roce 2021). Příspěvek investic financovaných z vnitrostátních zdrojů k nastavení fiskální politiky byl neutrální⁹. V souladu s doporučením Rady proto Litva zachovala investice financované z vnitrostátních zdrojů. Současně s tím měl příspěvek růstu primárních běžných výdajů financovaných z vnitrostátních zdrojů (bez nových opatření na straně příjmů) k nastavení fiskální politiky utlumující povahu v rozsahu 0,9 procentního bodu. Litva proto měla růst běžných výdajů financovaných z vnitrostátních zdrojů dostatečně pod kontrolou.
- (17) Makroekonomický scénář, z něhož vycházejí rozpočtové projekce v programu stability z roku 2023, je v souladu s jarní prognózou Komise 2023 pro rok 2023 a následné období. Podle projekcí vlády poroste reálný HDP o 0,5 % v roce 2023 a o 3,0 % v roce 2024. Pro srovnání, jarní prognóza Komise 2023 předpokládá stejný růst reálného HDP ve výši 0,5 % v roce 2023 a nižší růst reálného HDP ve výši 2,7 % v roce 2024, a to zejména v důsledku relativně pomalejšího předpokládaného růstu spotřeby a investic v roce 2024.

⁸ Nastavení fiskální politiky se měří změnou primárních výdajů (očištěných od diskrečních opatření na straně příjmů) s vyloučením dočasných mimořádných opatření souvisejících s krizí COVID-19, ale se zahrnutím výdajů financovaných z nevratné podpory (grantů) v rámci nástroje a dalších fondů Unie ve vztahu k střednědobému potenciálnímu růstu. Více podrobností viz rámeček č. 1 ve fiskálních statistických tabulkách.

⁹ Příspěvek ostatních kapitálových výdajů financovaných z vnitrostátních zdrojů měl expanzivní povahu a činil 0,2 procentního bodu HDP.

- (18) Ve svém programu stability z roku 2023 vláda očekává, že se schodek veřejných financí zvýší v roce 2023 na 2,2 % HDP. Nárůst v roce 2023 odráží zejména opatření zvyšující výdaje, jejichž cílem je podpořit domácnosti s nižšími příjmy (jako je zvýšení sociálních dávek a důchodů), jakož i odhadované nižší příjmy z daní a příspěvků na sociální zabezpečení (jako podíl na HDP). Podle programu stability z roku 2023 se dále očekává, že poměr veřejného dluhu k HDP klesne z 38,4 % na konci roku 2022 na 37,8 % na konci roku 2023. Projekce v jarní prognóze Komise 2023 uvádějí schodek veřejných financí v roce 2023 ve výši 1,7 % HDP. To je méně než schodek předpovídaný v programu stability z roku 2023, zejména kvůli vyšší prognóze příjmů z příspěvků na sociální zabezpečení a mírně nižší prognóze veřejných výdajů na mezispotřebu a investice. Jarní prognóza Komise 2023 dále předpovídá nižší poměr veřejného dluhu k HDP na konci roku 2023, a to 37,1 %. Rozdíl je způsoben nižším předpokládaným schodkem veřejných financí.

- (19) Saldo veřejných financí v roce 2023 by měla i nadále ovlivňovat opatření přijatá ke zmírnění hospodářského a sociálního dopadu zvýšení cen energií. Sestávají z opatření prodloužených z roku 2022 (zejména zastropování sazeb za elektřinu a zemní plyn pro spotřebitele v domácnostech a mimo domácnosti). V jarní prognóze Komise z roku 2023 se předpokládá, že čisté rozpočtové náklady na podpůrná opatření budou v roce 2023 činit 0,7 % HDP¹⁰. Nezdá se, že by opatření v roce 2023 byla zaměřena na nejzranitelnější domácnosti nebo podniky, a tato opatření nezachovávají cenový signál ke snížení poptávky po energii a zvýšení energetické účinnosti. V důsledku toho se při posuzování souladu s doporučením Rady ze dne 12. července 2022¹¹ nezohledňují žádná cílená podpůrná opatření. Rozpočtové náklady na dočasnou ochranu vysídlených osob z Ukrajiny by měly ve srovnání s rokem 2023 zůstat stabilní a činit 0,3 % HDP.
- (20) Dne 12. července 2022 doporučila Rada Litvě zajistit v roce 2023, aby růst primárních běžných výdajů financovaných z vnitrostátních zdrojů byl v souladu s celkově neutrálním nastavením fiskální politiky¹², a brát přitom v potaz pokračující dočasnou a cílenou podporu domácností a podniků, které jsou nejzranitelnější vůči prudkým nárůstům cen energií, a osob prchajících z Ukrajiny. Zároveň by se Litva měla připravit na přizpůsobování běžných výdajů vyvíjející se situaci. Dále bylo Litvě doporučeno rozšířit veřejné investice do zelené a digitální transformace a energetické bezpečnosti při zohlednění iniciativy REPowerEU, a to i s využitím nástroje a dalších fondů Unie.

¹⁰ Hodnota vyjadřuje výši ročních rozpočtových nákladů na tato opatření včetně běžných příjmů a výdajů a případně i kapitálových výdajů.

¹¹ Doporučení Rady ze dne 12. července 2022 k národnímu programu reforem Litvy na rok 2022 a stanovisko Rady k programu stability Litvy z roku 2022 (Úř. věst. C 334, 1.9.2022, s. 120)

¹² Na základě jarní prognózy Komise 2023 se střednědobý (desetiletý průměrný) růst potenciálního produktu Litvy, který se používá k měření nastavení fiskální politiky, odhaduje na 14,0 % v nominálním vyjádření.

(21) Pro rok 2023 se v jarní prognóze Komise 2023 předpokládá expanzivní nastavení fiskální politiky (-0,8 % HDP) na pozadí vysoké inflace. To navazuje na utlumující nastavení fiskální politiky v roce 2022 (+0,9 % HDP). Předpokládá se, že příspěvek růstu primárních běžných výdajů financovaných z vnitrostátních zdrojů (očištěných o diskreční opatření na straně příjmů) k nastavení fiskální politiky v roce 2023 bude mít utlumující povahu v rozsahu 0,4 % HDP. Celkově je projektovaný růst primárních běžných výdajů financovaných z vnitrostátních zdrojů v souladu s doporučením Rady ze dne 12. července 2022. Výdaje financované z grantů nástroje a dalších fondů Unie by měly v roce 2023 podle projekce činit 2,0 % HDP, zatímco investice financované z vnitrostátních zdrojů mají mít expanzivní příspěvek k nastavení fiskální politiky v rozsahu 0,1 procentního bodu¹³. Litva tedy plánuje financovat dodatečné investice prostřednictvím nástroje a dalších fondů Unie, a tudíž se počítá se zachováním investic financovaných z vnitrostátních zdrojů. Litva plánuje financovat veřejné investice do zelené a digitální transformace a energetické bezpečnosti, jako jsou investice do rozvoje místních obnovitelných zdrojů energie a zařízení infrastruktury pro skladování elektřiny, což usnadní její úsilí o odpojení od elektrizační soustavy, která funguje synchronizovaně s ruskými a běloruskými soustavami. Uvedené investiční projekty jsou částečně financovány z nástroje a z dalších fondů Unie.

¹³ Předpokládá se, že příspěvek ostatních kapitálových výdajů financovaných z vnitrostátních zdrojů bude mít expanzivní povahu a dosáhne 0,2 procentního bodu HDP.

- (22) Podle programu stability z roku 2023 by měl schodek veřejných financí v roce 2024 klesnout na 1,7 % HDP. Pokles v roce 2024 odráží zejména postupné ukončování opatření přijatých ke zmírnění hospodářských a sociálních důsledků růstu cen energií. Poměr veřejného dluhu k HDP na konci roku 2024 by podle programu stability z roku 2023 měl poklesnout na 37,7 %. Na základě opatření politiky, která byla známa ke dni uzávěrky prognózy, Komise ve své jarní prognóze 2023 předpovídá pro rok 2024 schodek veřejných financí ve výši 1,4 % HDP. To je méně než schodek předpovídaný v programu stability z roku 2023, a to zejména v důsledku nižších veřejných výdajů na mezispotřebu a silnějšího nominálního HDP. Jarní prognóza Komise 2023 dále předpovídá nižší poměr veřejného dluhu k HDP na konci roku 2024, a to 36,6 %.
- (23) V programu stability z roku 2023 se plánuje postupné ukončení většiny podpůrných opatření v oblasti energetiky v roce 2024. Postupné ukončení téměř všech opatření v oblasti energetiky předpokládá i Komise (čisté náklady ve výši 0,1 % HDP v roce 2024). Tyto odhady jsou založeny na předpokladu, že nedojde k novému nárůstu cen energií.
- (24) Litva plánuje v rámci programu stability z roku 2023 splnit střednědobý rozpočtový cíl – strukturální rozpočtové saldo ve výši –1,0 % HDP¹⁴ – v roce 2023 a zachovat jej po celou zbývající část programového období. Na základě jarní prognózy Komise se očekává strukturální saldo ve výši –0,6 % HDP v roce 2023 a –0,3 % HDP v roce 2024, což je nad úrovní střednědobého rozpočtového cíle. Obezřetná fiskální politika v roce 2024 také přispěje ke snížení jádrové inflace, která je výrazně nad průměrem eurozóny a která by v případě přetrvávání mohla vést ke ztrátě konkurenceschopnosti.

¹⁴ Strukturální saldo (cyklicky očištěné saldo bez vlivu jednorázových a dočasných opatření) přepočtené Komisí za použití společně dohodnuté metodiky naznačuje strukturální schodek ve výši 0,6 % HDP v roce 2023 a ve výši 0,2 % v roce 2024.

- (25) Za předpokladu nezměněné politiky jarní prognóza Komise 2023 předpokládá, že čisté primární výdaje financované z vnitrostátních zdrojů v roce 2024 porostou o 2,7 %.
- (26) Podle programu stability z roku 2023 se očekává, že veřejné investice klesnou z 4,0 % HDP v roce 2023 na 3,9 % HDP v roce 2024. Nižší investice odrážejí nižší investice financované z vnitrostátních zdrojů a investice financované Unií.
- (27) Program stability z roku 2023 nastiňuje střednědobou fiskální cestu do roku 2026. Podle programu stability z roku 2023 se očekává, že schodek veřejných financí postupně klesne v roce 2025 na 1,4 % HDP a do roku 2026 na 0,9 %. Očekává se tedy, že schodek veřejných financí zůstane v horizontu programu pod úrovní 3 % HDP. Poměr veřejného dluhu k HDP by podle programu stability z roku 2023 měl vzrůst ze 37,7 % na konci roku 2024 na 38,6 % do konce roku 2026.

(28) Příjmy Litvy z daní v poměru k HDP jsou výrazně pod průměrem Unie, což omezuje financování veřejných výdajů na zdravotní péči, sociální ochranu a všeobecné veřejné služby. Výpadek příjmů z DPH (rozdíl mezi očekávanými příjmy z DPH a vybranou částkou) je stále jedním z nejvyšších v Unii, i když předběžné odhady ukazují, že se v roce 2021 možná výrazně snížil. V roce 2021 činily příjmy z daní z nemovitostí, které patří mezi daně nejméně poškozující růst, pouze 0,3 % HDP, což je přibližně sedmkrát méně než průměr Unie. Částka daní z příjmu právnických osob (jako podíl na HDP) vybraná v Litvě dosahuje pouze poloviny průměru Unie a Litva měla jedny z nejnižších daní z dopravy v Unii a je jedním z mála členských států bez roční daně z osobních automobilů. Veřejné výdaje na sociální ochranu se v letech 2015–2021 zvýšily, stále však jsou výrazně pod průměrem Unie. To se promítá do relativně nízké úrovně a omezeného pokrytí sociálních dávek, přičemž starobní důchody patří k nejnižším v Unii v poměru k příjmům ze zaměstnání. Výdaje na všeobecné veřejné služby jsou obzvláště nízké a dosahují zhruba poloviny finančních prostředků (v procentech HDP), než je průměr Unie. Nedostatečné finanční zdroje na zdravotní péči mají za následek dlouhé čekací doby a vysokou míru neuspokojených potřeb zdravotní péče, vysoké doplatky ze strany pacientů a neschopnost nabídnout zdravotníkům konkurenceschopné platy. V letech 2021–2023 zavedla Litva několik významných trvalých výdajových opatření (jako je zvýšení mezd ve veřejném sektoru, důchodů a dalších sociálních dávek), která nejsou dostatečně doprovázena odpovídajícími opatřeními na straně financování, což by mohlo v dlouhodobém horizontu představovat riziko pro udržitelnost veřejných financí Litvy.

(29) V souladu s čl. 19 odst. 3 písm. b) nařízení (EU) 2021/241 a kritériem 2.2 přílohy V tohoto nařízení zahrnuje plán pro oživení a odolnost rozsáhlý soubor vzájemně se posilujících reforem a investic, které mají být provedeny do roku 2026. Plán pro oživení a odolnost Litvy dospěl do pokročilé fáze provádění. Dne 30. listopadu 2022 předložila Litva první žádost o platbu a Komise přijala kladné stanovisko ke 31 ze 33 milníků pokrývajících šest ze sedmi složek plánu, zatímco dva milníky související s daňovými reformami byly vyhodnoceny jako neuspokojivě splněné. Komise proto aktivovala postup „pozastavení plateb“, což Litvě poskytuje další čas na splnění uvedených milníků, zatímco obdrží částečnou platbu ve výši 542,3 milionu EUR (bez předběžného financování) spojenou s milníky, které byly uspokojivě splněny. V důsledku objektivních okolností souvisejících se zvýšením cen energií a stavebních materiálů a omezení dodavatelského řetězce v důsledku ruské agrese vůči Ukrajině má Litva v úmyslu předložit změny plánu, jakož i kapitolu REPowerEU s cílem urychlit dekarbonizaci ekonomiky a snížit závislost na fosilních palivech. V souladu s čl. 14 odst. 6 nařízení (EU) 2021/241 vyjádřila Litva dne 30. března 2023 svůj záměr požádat o dodatečnou úvěrovou podporu v rámci nástroje ve výši 1 800 000 000 EUR. Rychlé začlenění nové kapitoly REPowerEU do plánu pro oživení a odolnost umožní financovat další reformy a investice na podporu strategických cílů Litvy v oblasti energetiky a zelené transformace. Pro úspěšné provádění plánu pro oživení a odolnost i dalších hospodářských politik a politik zaměstnanosti, které jdou nad rámec plánu, je i nadále důležité systematické a účinné zapojování místních a regionálních orgánů, sociálních partnerů a dalších příslušných zúčastněných stran, aby měla celková politická agenda širokou podporu.

- (30) Všechny programové dokumenty Litvy v rámci politiky soudržnosti schválila Komise v roce 2022. Rychlé provádění programů v rámci politiky soudržnosti komplementárně k plánu pro oživení a odolnost a v synergii s ním, včetně kapitoly REPowerEU, má v Litvě zásadní význam pro dosažení zelené a digitální transformace, zvýšení hospodářské a sociální odolnosti a zajištění vyváženého územního rozvoje.
- (31) Kromě hospodářských a sociálních výzev, jimiž se zabývá plán pro oživení a odolnost a programy politik soudržnosti, čelí Litva řadě dalších výzev v souvislosti se zdravotním systémem, sociálními službami a sociálním bydlením, energetikou a zelenou transformací.
- (32) V oblasti zdraví Litva vykazuje jednu z nejnižších hodnot střední délky života v Unii. Míra úmrtnosti na léčitelné příčiny a příčiny, kterým lze předejít, zůstává v Litvě ve srovnání s průměrem Unie vysoká. Litva má vysokou míru hospitalizací, kterým lze předejít, a nejvyšší úmrtnost související se sebevraždami v Unii. To zdůrazňuje nutnost zlepšit účinnost zdravotní péče a potřebu většího množství preventivních opatření v litevském přístupu ke zdravotní péči. Problémy ve zdravotnictví jsou zhoršovány nedostatkem pracovních sil, nesouladem mezi nabízenými a požadovanými dovednostmi a nerovnoměrným rozložením zdravotnických pracovníků, což omezuje přístup k primární zdravotní péči a její poskytování. Litevský plán pro oživení a odolnost zahrnuje významná opatření, jako je reforma, která přinese transformaci nemocniční sítě a záchranných zdravotnických služeb, jakož i investice do modernizace zdravotnických zařízení a budování infrastruktury pro klastrová střediska pro infekční onemocnění. Očekává se, že jakmile budou uvedena opatření provedena, pomohou řešit některé klíčové výzvy. Kromě opatření obsažených v plánu pro oživení a odolnost je však zapotřebí dalšího úsilí k posílení primární péče a rozšíření preventivní péče, včetně zvýšení odolnosti systému zdravotní péče.

- (33) Plánování a poskytování sociálních služeb brání nedostatečné zapojení nevládních organizací ze strany obcí, přičemž začlenění opatření sociální pomoci a odborné přípravy do aktivních politik na trhu práce, zejména opatření pro nezaměstnané, je stále nedostatečné. Litva dosáhla určitého pokroku tím, že v některých obcích dokončila pilotní projekty týkající se poskytování integrovaných služeb nezaměstnaným, a všem obcím bylo vydáno doporučení, aby od roku 2023 uplatňovaly metodiku uvedených projektů na své programy na podporu zaměstnanosti. I když se jedná o krok správným směrem, jeho skutečný dopad se teprve projeví a je třeba vyvinout další úsilí. Plán pro oživení a odolnost zahrnuje důležitá opatření, jako je reforma systému minimálního příjmu a systému daňových zvýhodnění, spolu se zvýšením krytí pojištění v nezaměstnanosti. Očekává se, že uvedená opatření, jakmile budou zavedena, pomohou řešit některé z klíčových problémů v oblasti sociální ochrany. Kromě opatření obsažených v plánu je však ke zlepšení plánování a poskytování sociálních služeb zapotřebí dalšího úsilí.
- (34) Přístup k sociálnímu bydlení je v Litvě omezený. Na konci roku 2022 čekalo na sociální bydlení přibližně 9 700 rodin (téměř 19 000 osob), přičemž průměrná čekací doba činila 5,85 roku. Celková kvalita sociálního bydlení je i nadále nízká. Ačkoli Litva přijala některá reformní opatření v oblasti sociálního bydlení, včetně zavedení práva upřednostnit neúplné rodiny s jedním rodičem, zvýšení příjmových a majetkových limitů při posuzování způsobilosti a doplnění zvláštních ustanovení v případě vnitrostátní mimořádné situace nebo karantény, v současné době chybí celková strategie řešení uvedeného chronického nedostatku a zvýšení kvality sociálního bydlení.

(35) Po ruské invazi na Ukrajinu Litva úspěšně ukončila dovoz plynu, ropy, elektřiny a uhlí z Ruska tím, že přeměrovala dovoz energie prostřednictvím terminálu pro zkapalněný zemní plyn (LNG) v Klaipėdė, ropného terminálu v Būtingė, nového plynárenského propojení s Polskem, lepšího propojení s Lotyšskem a stávajících propojení elektroenergetických soustav s Polskem, Lotyšskem a Švédskem. Spotřeba zemního plynu v Litvě klesla v období od srpna 2022 do března 2023 o 41 % ve srovnání s průměrnou spotřebou plynu za stejné období v předchozích pěti letech, což je nad rámec cíle snížení o 15 % stanoveného v nařízení Rady (EU) 2022/1369¹⁵, zejména v důsledku poklesu poptávky po plynu ze strany chemického průmyslu kvůli prudkému nárůstu cen energií. Litva by mohla pokračovat ve snaze o dočasné snížení poptávky po plynu do 31. března 2024 podle nařízení Rady (EU) 2023/706¹⁶. Avšak pokud jde o dodávky energie, Litva je i nadále vysoce závislá na dovozu. Dováží přibližně dvě třetiny své hrubé potřeby elektřiny a téměř veškerou svou ropu a plyn. Ropa a zemní plyn navíc tvoří tři čtvrtiny skladby zdrojů energie v zemi.

¹⁵ Nařízení Rady (EU) 2022/1369 ze dne 5. srpna 2022 o koordinovaných opatřeních ke snížení poptávky po plynu (Úř. věst. L 206, 8.8.2022, s. 1).

¹⁶ Nařízení Rady (EU) 2023/706 ze dne 30. března 2023, kterým se mění nařízení (EU) 2022/1369, pokud jde o prodloužení období snižování poptávky u opatření ke snižování poptávky po plynu a posílení podávání zpráv a sledování jejich provádění (Úř. věst. L 93, 31.3.2023, s. 1).

- (36) Vysoká poptávka po energii je způsobena rozsáhlou a zastaralou dopravní flotilou a nedostatečně využívanou veřejnou dopravou a železnicí, velkým množstvím energeticky neúčinných budov a vysoce energeticky náročnými průmyslovými odvětvími. Průmysl představoval 58 % celkové spotřeby plynu v Litvě před energetickou krizí. Celkovou závislost Litvy na dovozu energie by snížilo další úsilí o snížení energetické náročnosti v uvedených odvětvích a podpora průmyslové transformace, včetně inovativních výrobních postupů, a další podpora využívání obnovitelných zdrojů energie. Pobídky k výběru méně znečišťujících vozidel jsou v Litvě i nadále slabé, zatímco systém veřejné dopravy je roztříštěný a trpí nedostatečnou koordinací. Podpora méně znečišťujících dopravních prostředků proto zůstává prioritou. Zároveň míra renovací vícebytových budov zůstává příliš nízká na to, aby bylo v tomto odvětví možné do roku 2050 dosáhnout cílů klimatické neutrality. To ukazuje, že je třeba zlepšit postupy a pobídky k renovaci a podpořit schopnost soukromého sektoru realizovat renovační projekty. Litva patří k zemím s nejhoršími výsledky v Unii, pokud jde o energetickou chudobu, která by se mohla ještě dále zhoršit v případě, že dojde k dalšímu trvalému růstu cen energií a bude pokračovat pomalé tempo renovací.
- (37) Litevská elektrická rozvodná síť, stejně jako síť ostatních pobaltských členských států, zůstává ohrožena, neboť je synchronizována s elektrizační soustavou BRELL. Pokračuje regionální synchronizace elektrizační soustavy se zbytkem Unie, stále je však potřeba ji dokončit (očekává se, že bude dokončena do roku 2025). Za tímto účelem je nezbytná spolupráce s Lotyšskem a Estonskem. Litva zvyšuje domácí výrobu energie. Podnikla kroky ke zjednodušení povolovacích postupů a k podpoře výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie, což vedlo k velkému zvýšení výrobní kapacity solární a větrné energie v období 2020–2021. Pokud však má Litva dostát cílům balíčku „Fit for 55“, je nezbytné dále zvýšit ambice, pokud jde o snižování emisí skleníkových plynů a zvyšování cílů v oblasti obnovitelných zdrojů energie a energetické účinnosti.

- (38) Přechod na hospodářství s nulovými čistými emisemi je komplikován nedostatkem pracovních sil a dovedností v odvětvích a povoláních, která jsou klíčová pro zelenou transformaci, včetně výroby, zavádění a údržby technologií s nulovými čistými emisemi. Aby se snížil nedostatek dovedností a podpořilo se začlenění a přerozdělení pracovních sil, jsou zásadně důležité vysoce kvalitní systémy vzdělávání a odborné přípravy, které budou reagovat na měnící se potřeby trhu práce, a cílená opatření pro prohlubování dovedností a změny kvalifikace. Pro zapojení nevyužívané nabídky pracovních sil je zapotřebí, aby tato opatření byla přístupná, zejména pro jednotlivce a v odvětvích a regionech, jichž se zelená transformace dotýká nejvíce. Od roku 2015 se míra volných pracovních míst zvýšila ve většině klíčových odvětví, jako je stavebnictví (z 0,8 % na 1,5 % v roce 2021) a zpracovatelský průmysl (z 1,4 % na 1,8 % v roce 2021). V roce 2021 však byla míra v obou odvětvích stále pod průměrem Unie, který činí 3,6 % a 1,9 %. V posledních letech byl v Litvě hlášen nedostatek pracovních sil u 28 povolání, která v rámci zelené transformace vyžadují specifické dovednosti nebo znalosti. Jako jeden z faktorů omezujících výrobu v průmyslu a ve stavebnictví byl v roce 2022 zejména uváděn nedostatek pracovních sil.
- (39) Na základě posouzení Komise přezkoumala Rada program stability z roku 2023 a její stanovisko¹⁷ je promítnuto do doporučení č. 1.

¹⁷ Podle čl. 5 odst. 2 nařízení (ES) č. 1466/97.

- (40) Vzhledem k úzké provázanosti ekonomik členských států eurozóny a jejich kolektivnímu příspěvku k fungování hospodářské a měnové unie Rada doporučila, aby členské státy eurozóny, mimo jiné prostřednictvím svých plánů pro oživení a odolnost,
- i) zachovaly udržitelnost dluhu a upustily od široce pojaté podpory agregátní poptávky v roce 2023, lépe zacílily fiskální opatření přijatá ke zmírnění dopadu vysokých cen energií a zvážily vhodné způsoby ukončení podpory, až tlak na ceny energií poklesne; ii) udržely vysokou úroveň veřejných investic a podporovaly soukromé investice s cílem napomoci zelené a digitální transformaci; iii) podporovaly takový vývoj mezd, který zmírní ztrátu kupní síly, a zároveň omezovaly sekundární dopady na inflaci, dále zlepšovaly aktivní politiky na trhu práce a řešily nedostatek kvalifikovaných pracovníků; iv) zlepšily podnikatelské prostředí a zajistily, aby energetická podpora pro podniky byla nákladově efektivní, dočasná, zaměřená na životaschopné podniky a aby zachovala pobídky pro ekologickou transformaci; a v) zachovaly makrofinanční stabilitu a monitorovaly rizika a současně pokračovaly v práci na dokončení bankovní unie. K provedení prvního, druhého a třetího doporučení obsažených v doporučení týkajícím se eurozóny 2023, přispívají v případě Litvy doporučení č. 1, 2, 3 a 4,

DOPORUČUJE Litvě v období 2023–2024:

1. Ukončit co nejdříve v letech 2023 a 2024 mimořádná podpůrná opatření v oblasti energetiky a použít související úspory ke snížení schodku veřejných financí. Pokud by si nový nárůst cen energií vyžádal nová nebo pokračující podpůrná opatření, zajistit, aby tato podpůrná opatření byla zaměřena na ochranu zranitelných domácností a podniků, aby byla fiskálně dostupná a zachovávala stimuly k úsporám energií.

Při zachování zdravé fiskální pozice v roce 2024 zachovat veřejné investice financované z vnitrostátních zdrojů a zajistit účinné čerpání grantů v rámci nástroje a dalších fondů Unie, zejména s cílem podpořit zelenou a digitální transformaci.

V období po roce 2024 pokračovat v provádění investic a reforem vedoucích k vyššímu udržitelnému růstu a zachovat obezřetnou střednědobou fiskální pozici.

Posílit přiměřenost zdravotní péče a sociální ochrany a zlepšit všeobecné veřejné služby.

2. Pokračovat v soustavném provádění jejího plánu pro oživení a odolnost a urychleně dokončit kapitolu REPowerEU s cílem urychleně zahájit její provádění. Pokračovat v rychlém provádění programů politiky soudržnosti a zajistit jejich úzkou doplňkovost a součinnost s plánem pro oživení a odolnost.
3. Posílit primární péči a rozšířit preventivní péči s cílem mimo jiné zvýšit odolnost systému zdravotní péče. Zlepšit plánování a poskytování sociálních služeb. Zlepšit přístup k sociálnímu bydlení a jeho kvalitu.

4. Dále snižovat závislost na fosilních palivech a dovážené energii urychlením zavádění obnovitelných zdrojů energie, zejména zajištěním dostatečné kapacity sítě a přístupu k ní, zajištěním transformace a dekarbonizace průmyslové výroby, větším využíváním veřejné a udržitelné dopravy a zvýšením energetické účinnosti budov, a to i za účelem snížení energetické chudoby. Zajistit dostatečnou kapacitu propojení elektroenergetických soustav s cílem zvýšit bezpečnost dodávek a pokračovat ve včasné synchronizaci s elektrizační soustavou Unie. Zintenzivnit politické úsilí zaměřené na poskytování a získávání dovedností a kompetencí potřebných pro zelenou transformaci.

V Bruselu dne

Za Radu
předseda/předsedkyně
